

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: Fordypning i nordisk, LNOR370 1 Bacheloroppgave i nordisk

Kandidatnummer: 6442

Veileder: Ingrid Nilsen

Tittel på bacheloroppgaven: Retorisk analyse av troverdigheten i Åsne Seierstads *To søstre*

Antall ord: 8052

Antall vedlegg/annet: 0

Stavanger, 18.05.22

Retorisk analyse av troverdigheten i Åsne Seierstads *To søstre*

INNHALDSFORTEGNELSE

1. Innledning	2
1.1. Presentasjon av oppgaven og problemstilling	2
1.2. Bokas handling og oppbygning	2
1.3. Resepsjonen av <i>To søstre</i>	3
2. Metode	4
3. Teori	5
3.1. Troverdighet i et retorisk perspektiv	5
3.2. Transparens i et retorisk perspektiv	7
4. Analyse av <i>To søstre</i>	7
4.1. Vurdering av forfatterens kildebruk	7
4.2. Innledende etos: Forfatterens troverdighet	9
4.3. Fortellermåte, synsvinkel og selvframstilling	10
4.3.1. Den autorale fortelleren	10
4.3.2. Forfatterens selvframstilling og subjektivitet	10
4.4. Anakroniens retoriske funksjon	12
4.5. De tekniske overtalelsesmidlenes funksjon	14
4.6. Detaljerte skildringer og beskrivelser i boken	16
4.7. Skildringer av farens følelser	17
4.7.1. Talefiguren <i>exclamatio</i> og metaforens funksjon på skildring av følelser	18
5. Drøfting og konklusjon	19
6. Litteraturliste	22

1. Innledning

1.1. Presentasjon av oppgaven og problemstilling

I denne oppgaven skal jeg gjøre en retorisk analyse av sakprosaboken *To søstre*. Boken ble utgitt i 2016 av Kagge Forlag, og den er skrevet av Åsne Seierstad. Historien er basert på en sann historie om de to søstrene Ayan og Laila. I 2013 velger de å reise fra det trygge livet i Norge, til Syria, for å underlegge seg IS. Seierstad fremstiller en sterk historie preget av mangelfull integritet og tilhørighet. Historien fremmer også et viktig budskap. Seierstad ønsker å rette fokus mot radikaliseringsprosessen av norske ungdommer, da det blir lagt vekt på søstrenes prosess mot radikalisme. På denne måten ønsker hun at historien skal være med å hindre andre radikaliseringsstilfeller.

De to søstrene har selv ikke tatt del i arbeidet av boken, og forfatteren har derfor benyttet seg av ulike kilder som har fremstilt jentenes liv gjennom ulike intervjuer. Søstrenes radikaliseringsprosess blir altså skildret slik den ble lagt frem av deres foreldre, venner og lærere. Seierstad, som detaljert skildrer jentenes liv i prosessen mot radikaliseringsprosessen, har selv aldri møtt søstrene. Det blir derfor stilt spørsmål til hvor troverdig historien egentlig er. Jeg ønsker å gjennomføre en retorisk analyse av troverdigheten i framstillingen av søstrenes radikaliseringsprosess i Åsne Seierstads *To søstre*. Jeg skal derfor undersøke hvilke grep Seierstad tar i bruk for å styrke historien.

1.2. Bokas handling og oppbygning

To søstre handler som nevnt i hovedsak om de to somaliske søstrene Ayan og Laila som reiser fra Norge til Syria for å slutte seg til IS. I boken får man inntrykk av at jentene gradvis blir mer integrert i det islamske samfunnet, samtidig som de blir enda mer distansert fra det norske. Leseren får ta del i søstrenes liv før radikaliseringsprosessen. Man får også ta del i jentenes far, Sadiq, sitt desperate forsøk på å finne dem. I følge Seierstad fikk Ayan og Laila et forvrengt syn på Islam, og de ble gradvis mer og mer radikale i deres holdninger. Prosessen fra jentenes normale hverdag i Norge, til jentenes flukt til Syria, blir fremstilt som en historie av Seierstad.

To søstre består av 5 overordnede deler, hvor hver av disse delene igjen er inndelt i flere kapitler. Disse 5 delene er satt sammen av både frampek og tilbakeblikk, og boken er derfor ikke kronologisk oppbygd. Historien er i stor grad preget av tilbakeblikk hvor det blir sett tilbake på situasjonen før jentene valgte å forlate landet.

Man kan si at historiens handling er todelt, da handlingen fokuserer på to ulike aspekter ved historien. Den første delen i handlingen fokuserer på jentenes liv i Norge hvor de bor sammen foreldrene Sadiq og Sara, og deres tre brødre Ismael, Isaq og Jibril. I denne delen får man også ta del i Sadiqs forsøk på å finne jentene. Den andre delen av handlingen tar derimot utgangspunkt i situasjonen etter at jentene flyktet til Syria. I denne delen av handlingen blir det lagt stor vekt på valgene Sadiq tar i håp om å finne jentene. Det er derimot den første delen jeg ønsker å fokusere på i min oppgave, fordi den i større grad fokuserer på jentenes liv i Norge som gradvis blir mer radikalt. Søstrene endrer både klær, bønnerutine og vennekrets. Man får altså et sterkt inntrykk av at søstrene til slutt befinner seg i en ond sirkel som er vanskelig å komme seg ut av. Jentene blir til slutt såpass påvirket av det samfunnet de har opparbeidet seg at de til slutt velger å reise for å underlegge seg IS. Denne delen av handlingen strekker seg utover de to første overordnede delene av boken, som igjen fordeler seg utover 19 kapitler.

I tillegg til de 19 kapitlene som jeg skal fokusere på i min analyse, skal jeg også ta for meg to av kapitlene som er skrevet direkte fra forfatteren. Det innledende kapittelet «Fra forfatteren», og Seierstads etterord som hun har kalt «Slik ble boken til». Her får vi et innblikk i hvordan historien ble til, og hvordan Seierstad har jobbet med de ulike kildene. I disse to kapitlene finner man også et skifte i fortellermåte, og de er derfor relevante å ta med i analysen.

1.3. Resepsjonen av *To søstre*

Sakprosaboken har fått mange positive omtaler. Sindre Hovdenakk skriver i en anmeldelse i VG: «Åsne Seierstad skriver krystallklart, effektivt og stramt. Handlingen er ofte bygget opp av scener, konkret og håndfast skildret» (Hovdenakk, 2016). Knut Hoem skriver i NRK: «[...] en rekke dybdeintervjuer med søstrenes nærmeste, som Seierstad vever sammen til en kronologisk fortelling» (Hoem, 2016). De ulike kildene i *To søstre* forteller om sine oppfattelser av søstrene, men kan man egentlig være helt sikker på at disse oppfatningene

faktisk stemmer? Hovdenakk skriver: «Seierstad har nokså åpenbart gjort en grundig vurdering av farens troverdighet som kilde» (Hoem, 2016). Hoem skriver derimot: «Om han også smører litt tjukt på her og der, slik Seierstad hevder han gjorde til Dagbladet, kan ikke utelukkes» (Hoem, 2016).

Seierstads bok har ikke bare fått positive omtaler. Flere mener det er kritikkverdig at søstrenes private liv skal utbrettes for det offentlige når søstrene selv ikke har godtatt å være en del av boken. Brynjar Meling sier han er kritisk til Seierstad sin bok om de to søstrene. Han reagerer på Seierstads journalistikk og skrivemåte, da han hevder at det er et uklart skille mellom fiksjon og virkelighet i boken (Kulturplot, 2020). Seierstad hevder derimot at boken ikke er satt sammen av fiksjon, men at det hele er en sann historie som er satt sammen av de involverte kildene (Engvik, 2020).

Det er den samme kritiske tilnærmingen som går igjen i flere av disse anmeldelsene. Nemlig historiens troverdighet, samt historiens etiske problem. Flere stiller spørsmål til at søstrene selv ikke har vært en del av utformingen av boken, fordi hvordan er det mulig å framstille noens liv uten at personene har tatt del i boken? Det stilles også noen etiske spørsmål til dette. Er det rett av Seierstad å skrive en offentlig bok om noens liv uten at personene selv har akseptert det?

2. Metode

Jeg startet med å lese *To søstre* med et retorisk blikk. Jeg la merke til at det var mye å skrive om, og det ble derfor nødvendig å avgrense analysen til noen deler av boken. I tillegg ble jeg nødt til å avgrense problemstillingen min til troverdigheten i boken. Jeg markerte derfor det jeg syntes var viktig i forhold til problemstillingen min i boken. Dette var både sitater fra ulike kilder, og direkte sitater fra forfatteren. Det var en omfattende tekst, så jeg brukte derfor mye tid på å velge ut relevante sitater. Deretter ble disse sitatene analysert ut ifra retorikkens appellformer *etos*, *logos* og *patos* for å vurdere bokas troverdighet. Bokas troverdighet i et retorisk perspektiv ble i stor grad basert på Vestrheims teorier om klassisk retorikk. I forhold til litteraritet i *To søstre*, tok jeg utgangspunkt i Bech-Karlsen sin bok om talerens troverdighet. Jeg koblet dermed bokas troverdighet opp mot Bech-Karlsens teori om transparens og forfatterens subjektivitet. Etter hvert som arbeidet skred fram, så jeg noen

retoriske sammenhenger knyttet til troverdighet. Disse sammenhengene ble viktige for drøftingen min.

3. Teori

3.1. Troverdighet i et retorisk perspektiv

Retorikk handler i stor grad om å appellere til mottakeren. Troverdighet i et retorisk perspektiv handler om at forfatteren må formidle handlingen og budskapet på en slik måte at det oppleves som troverdig for leseren (Vestrheim, 2018, s. 54).

Gjert Vestrheim skiller mellom tekniske- og ikke-tekniske overtalelsesmidler. De tekniske overtalelsesmidlene innebærer appellformene etos, logos og patos. Det er de tekniske overtalelsesmidlene med vekt på etos og patos jeg skal bruke som utgangspunkt i min analyse. Vestrheim skriver: «De tekniske overtalelsesmidlene er [...] midler til å skape tillit ved hjelp av språket» (Vestrheim, 2018, s. 77). I forhold til retorikk, kan man også snakke om det retoriske begrepet *enargeia*. «Enargeia er et retorisk begrep for en visuelt kraftig beskrivelse som levende gjenskaper noe eller noen i ord» (Greenlane, 2019). Enargeia er altså et stilistisk begrep man kan bruke for å forsterke språket i teksten.

Retorikk handler i hovedsak om evnen til påvirkning, og det er derfor helt relevant å si noe om de tre appellformene når man snakker om retorikk i sakprosa. Logos dreier seg om hva som er logisk fornuftig med grunnlag i den argumentasjonen som legges frem. I denne sammenheng handler det om hvordan forfatteren fremstiller historien slik at leseren oppfatter handlingen som ekte og troverdig. Begrepet er derfor sterkt knyttet opp mot etos, da det er helt relevant at det som skrives om blir oppfattet som sant for at historiens troverdighet skal styrkes.

Etos er en del av de tekniske overtalelsesmidlene, og dreier seg blant annet om de retoriske grepene forfatteren tar for å skape tillit (Vestrheim, 2018, s. 79). En historie kan oppfattes som ekte på grunn av de språklige- og stilistiske grepene forfatteren tar, uavhengig av dens sannhetsgehalt. Man kan da snakke om retorikkens *dispositio* og *elocutio*. *Dispositio* handler om selve oppbygningen av historien slik at handlingen blir sett på som troverdig ut ifra hvordan teksten er disponert (Vestrheim, 2018, s. 69-70). Man kan derfor si at *dispositio* er

nært knyttet opp mot tekstens oppbygning. I følge Johansen, er *elocutio* nært knyttet opp mot selve utformingen av språket, da forfatterens skrivemåte spiller en viktig rolle for å styrke troverdigheten (Johansen, 2020, s. 32). *Elocutio* dreier seg altså om de stilistiske grepene forfatteren tar for å få det beste resultatet i form av overbevisning og troverdighet (Vestrheim, 2018, s. 69-70) (Grue, 2018).

I forhold til etos, vil forfatteren i mange tilfeller allerede ha opparbeidet seg en form for troverdighet. Dette skjer gjennom at leseren vet hvem han eller hun er fra før av. Derfor vil leseren i mange tilfeller lese teksten med et annet syn enn hvis forfatteren ikke var kjent fra før av. Dersom leseren kjenner til forfatteren fra før, og forfatteren har et godt rykte på seg, vil det også være lettere for forfatteren å overbevise leseren. Hvis forfatteren fremtrer som ukjent for leseren, er det derimot viktigere at forfatteren virker klar på sin sak, fordi han eller hun ikke har anskaffet seg noe særlig tillit fra før av. Med utgangspunkt i forfatterens etos, kan man derfor snakke om tekstens innledende etos, fordi det handler om den tilliten leseren har til forfatteren før man starter å lese.

Den tredje appellformen, *patos*, er knyttet til mottakerens følelser. Det vil si at fortelleren skildrer tilhørerens tanker og følelser, og dermed påvirker leseren følelsesmessig (Vestrheim, 2018, s. 79). Disse følelsene blir berørt som følge av de grepene forfatteren tar i sin fortellermåte gjennom retorisk påvirkning (Vestrheim, 2018, s. 107). I forhold til troverdighet er det derfor viktig at forfatteren tar noen retoriske grep for å formidle historien på en troverdig måte, slik at også leseren oppfatter historien om sann og ekte. Disse grepene kan ofte være knyttet til *patos*-appellen, da forfatteren spiller på leserens følelser for å skape engasjement og interesse. Når forfatteren har klart å aktivere leserens følelser, har man også lettere å tro på det som skrives om.

I følge Torsten Thurén som skriver i *Den nye litterære bølgen*, skiller man mellom ytre-, indre- og dypere virkelighet (Bech-Karlsen, 2014, s. 62). Han skriver: «Med indre virkelighet mener han det som skjer inne i de menneskene man skriver om, og som i ytterste konsekvens framstilles som personens indre tanker og følelser i tredje person» (Bech-Karlsen, 2014, s. 62). Det vil si at forfatteren skildrer de tankene og følelsene som personene i boken sitter inne med. Tredje person viser i denne sammenheng verken til forfatter eller leser, men heller til de ulike personene i boken som forfatteren skildrer livene til. Begrepet indre virkelighet er

dermed også nært knyttet mot retorikkens begrep om patos, fordi det handler om å påvirke leseren til å skaffe seg empati, sympati eller antipati.

3.2. Transparens i et retorisk perspektiv

I følge Store norske leksikon betyr transparens gjennomsiktighet (Transparens, 2021). Transparens i et litterært perspektiv dreier seg om de grepene forfatteren tar, for at leseren skal få et inntrykk av en åpen og ekte historie. Bech-Karlsen skiller gjerne mellom dokumentarisk og litterær sakprosa. Begge formene skal være koblet opp mot det virkelige, men litterær sakprosa spiller i større grad på litteraritet (Bech-Karlsen, 2014, s. 37). Det vil si at historien får ett større preg av fiksjon og skjønnlitteratur, enn i dokumentarisk sakprosa som henholdsvis spiller mer på opplysninger koblet opp mot sanna fakta.

I følge Bech-Karlsen kan man blant annet snakke om selvfremstilling, subjektivitet og refleksivitet for å åpne opp for transparens i en tekst (Bech-Karlsen, 2014, s.103). Transparens bidrar til å skape troverdighet i et retorisk perspektiv, da leseren får en følelse av at man kan gjennomskue forfatteren i forhold til troverdigheten av saken. Man kan derfor si at stor transparens øker fortellingens troverdighet og etos. Når man snakker om selvfremstilling i forhold til tekstens transparens, dreier det seg om forfatterens selvfremstilling, som vil si på hvilken måte forfatteren fremstiller seg selv i handlingen.

4. Analyse av *To søstre*

4.1. Vurdering av forfatterens kildebruk

Seierstad presenterer hennes bruk av kilder både i begynnelsen, og i slutten av boken i hennes innledende kapittel «Fra forfatteren» og i hennes etterord «Slik ble boken til». Hun skriver innledningsvis i kapittelet «Fra forfatteren»: «Dette er en dokumentarbok. Den er basert på vitnemål. Scenene er bygd opp ut fra hva de som var til stede, har fortalt. Noen scener er det flere kilder til, andre har bare én forteller» (Seierstad, 2016, s. 7).

Seierstad viser til flere kilder hun har brukt i framstillingen av historien om søstrene. Hun viser blant annet til ulike eposter, meldinger og samtaler som blir gjengitt i boken. På den ene siden kan man si at dette er med på å styrke troverdigheten, da forfatteren ikke skriver ut fra hennes eget synspunkt. Da har hun heller ikke muligheten til å være med å påvirke i form av å

over- eller undervurdere hendelsen. På den andre siden, er det vanskelig for leseren å vurdere om Seierstad fremstiller hendelsene på en rimelig måte. Personene kan blant annet ha glemt deler av historien, eller forfatteren kan ha tolket situasjonen annerledes enn kildene. Seierstad har også en påvirkning på historien, i form av at det er hun som velger hvilke kilder som faktisk skal få en plass i boken. Det er også hun som velger hvilke eposter, meldinger og samtaler som skal bli tatt med i boken, og hvilke som ikke skal bli tatt med.

Seierstad er nødt til å tolke den informasjonen som kildene legger frem i intervjuene. Seierstad skriver i hennes innledende kapittel *Fra forfatteren*: «Beskrivelsene av en persons tanker er basert på hva personen har sagt at hun eller han tenkte i den gitte situasjonen» (Seierstad, 2016, s. 7). Forfatteren må altså tolke disse følelsene som Sadiq skildret. Man kan derfor si at det ikke stilles spørsmål til troverdigheten av Seierstads fremstilling av disse følelsene, men heller til troverdigheten av følelsene som kildene skildrer i senere intervju. Hvordan kan leseren vite hvordan Seierstad har fremstilt følelsene? Thurén skriver: «Ibland går det inte att avgjöra om en tolkning är sann eller falsk» (Bech-Karlsen, 2014, s. 62). Det må altså være opp til forfatteren selv å avgjøre graden av troverdigheten koblet opp mot personenes tanker og følelser. Selv om det i stor grad må være opp til Seierstad å tolke de følelsene som de ulike kildene skildrer, er det likevel noen grep hun kan ta for at disse følelsene hun beskriver skal oppfattes som ekte av leseren. Seierstad skriver: «Hadde han ikke vært streng nok? Hadde han latt alt flyte? Bare vært opptatt av egne ting? Trommene? Diktningen?» (Seierstad, 2016, s. 43). Her blir det stilt flere retoriske spørsmål fra Sadiq som begynner å tvile på om det er hans feil at jentene reiste. Det at det blir brukt retoriske spørsmål, bidrar til at boken får en form for refleksjon, da det blir uttrykt usikkerhet. Samtidig kan man si at disse spørsmålene skaper empati, da de blir stilt for å søke sympati fra leseren. Dette er med på å styrke patosappellen, da det fører til at leseren i større grad klarer å sette seg inn i Sadiqs situasjon.

Seierstad uttrykker generelt lite refleksjon og usikkerhet i hennes framstilling av historien. Likevel finner man noen eksempler på hvor kildene selv uttrykker usikkerhet. Seierstad skriver: «Først nå grunnet Sara over når jentene fra klassen sist hadde vært på besøk. Hun husket ikke» (Seierstad, 2016, s. 44). Forfatteren skriver i sitt etterord: «Sara og Sadiqs historier er i hovedsak basert på hva de har fortalt selv, om barndommen, ungdomstid og livet i Norge. Store deler av Sadiqs dramatiske beretninger fra Syria-reisene har jeg kun hans

versjon av. Jeg har gått gjennom detaljene ved historien hans med ham flere ganger, spurt og sjekket, og har forsøkt å finne sekundære kilder på tider, steder og hendelser» (Seierstad, 2016, s. 481). I dette sitatet, får man både se at Seierstad forklarer hvor størstedelen av informasjonen kommer fra, samtidig som hun framstiller seg selv som usikker. I utgangspunktet, vil troverdigheten bli svekket når det kun finnes én kilde til en så dramatisk hendelse som da Sadiq prøver å ta seg inn i Syria for å redde jentene. Når det kun legges frem én kilde, er leseren i utgangspunktet enten nødt til å stole på det som blir skrevet eller ikke. Seierstad tar likevel et retorisk grep når hun spiller på åpenhet og ærlighet når hun forklarer hvorfor det kun finnes én kilde til denne hendelsen. Dette er med på styrke troverdigheten, da leseren i større grad skaffer seg en forståelse for situasjonen. Samtidig får man en følelse av at Seierstad er ærlig når hun i det hele tatt velger å forklare dette.

4.2. Innledende etos: Forfatterens troverdighet

Åsne Seierstad er kjent for sine bøker innen sakprosa. Hun er særlig kjent for den dokumentariske boken *Bokhandleren i Kabul*, og mange kjenner hun nok igjen fra kritikken hun fikk fra denne boken. *Bokhandleren i Kabul* var satt sammen av «deltagende observerende intervju» (Åsne Seierstad, 2022). Store norske leksikon beskriver dette som: «[...] en kvalitativ metode som innebærer at forskerne deltar i de sosiale prosessene de studerer» (Grønmo, 2020). Seierstad ble kritisert for å være for subjektiv i *Bokhandleren i Kabul*, og hun har derfor fått stor kritikk for bokas innhold, fordi flere mener at Seierstad har handlet uetisk. Kritikken er rettet mot privatlivet til personene i boken som har blitt krenket av Seierstad. Det er også blitt rettet kritikk mot skildringer av personers tanker og følelser som ikke er blitt skildret etisk riktig (Åsne Seierstad, 2022).

Kritikken mot *Bokhandleren i Kabul* spiller en viktig rolle i forhold til den troverdigheten som Seierstad har opparbeidet seg før leseren starter lesingen av *To søstre*. Derfor kan Seierstads innledende etos for noen lesere være svekket i og med den sterke kritikken mot *Bokhandleren i Kabul*. Seierstad har ikke brukt den samme metoden i *To søstre* som i *Bokhandleren i Kabul*. Likevel beskriver hun noen andres liv hvor hun også har stor fokus på detaljerte beskrivelser og skildringer av tanker og følelser. Noen lesere vil derfor være skeptisk til forfatteren, og man kan derfor være kritisk til troverdigheten av historien allerede før man har startet å lese.

4.3. Fortellermåte, synsvinkel og selvframstilling

Forfatterens fortellermåte, synsvinkel og selvframstilling er nært knyttet opp mot retorikkens *etos*. Det er flere grep forfatteren kan ta for at leseren skal oppfatte historien som troverdig. Vestrheim skriver: «Sannheten finnes, men sannsynligheten må skapes, og den må skapes ved hjelp av språket» (Vestrheim, 2018, s. 165). Det vil si at språket er med på å styrke retorikkens *etos* i den grad at det skapes troverdighet.

4.3.1. Den autorale fortelleren

Seierstad tar i bruk ulike retoriske grep i framstillingen av historien om de to søstrene. Det første grepet forfatteren tar som man legger spesielt godt merke til, er bruken av den autorale fortelleren. Det vil si at Seierstad ikke framstiller seg selv i teksten, men at hun heller framstiller historien ut ifra et mer fortellende og formidlende ståsted. Seierstad skriver blant annet: «Denne oktobermorgenen hadde Laila klatret ned fra overkøyen tidligere enn hun pleide. Hun kledde seg i en fotsid kjole og gikk inn til moren på kjøkkenet, som lå vegg-i-vegg med jentenes rom» (Seierstad, 2016, s. 12). Bruken av en autoral forteller, gjør at det blir skapt en avstand mellom forteller og forfatter, da Seierstad framstår i stor grad «fortellende» da hun har autoritet. Dermed virker det som at hun virker lite usikker i framstillingen av historien. Den autorale fortelleren bidrar altså til at Seierstad virker relativt klar på det hun forteller om, samtidig som man også får ett inntrykk av at historien ikke er påvirket av Seierstads subjektive tanker og meninger.

4.3.2. Forfatterens selvframstilling og subjektivitet

Seierstad fremtrer på ulike måter i de ulike delene av boken. Forfatterens selvframstilling går ut på i hvilken grad forfatteren framstiller seg selv i teksten, og dermed har en påvirkning på historien. Seierstad fremtrer relativt skjult i formidlingen av historien på grunn av den autorale fortelleren. Den autorale fortelleren skjuler Seierstads subjektivitet på historien. Likevel gjør hun noe med stoffet som hun omformer til en fortelling. Seierstad har også et ønske om å påvirke leseren når hun formidler historiens budskap. På denne måten må vel historien også bære preg av forfatterens subjektivitet? Man kan altså si at Seierstad har en påvirkning på historien, da det er hun som formidler og omgjør det de ulike kildene har sagt til en fortelling. Hennes delaktighet er altså preget av de stilistiske grepene hun gjør med

språket som hun omgjør til en historie. Hun er også delaktig når hun vurderer og velger ut informasjonen som kildene kommer med. Seierstad har da en slags påvirkning på hva som skal bli nevnt- og ikke nevnt i boken.

Seierstad fremstiller seg selv derimot enda mer eksplisitt i både den innledende delen, «Fra forfatteren», og i etterordet, «Slik ble boken til». I disse to kapitlene blir det brukt en jeg-forteller, og det gjør at forfatteren automatisk fremstiller seg selv i større grad. Her skriver Seierstad blant annet: «Først lyttet jeg til familien, og skrev ned deres historie. Deretter intervjuet jeg venner og klassevenninner, lærere, rektorer og andre voksenpersoner jentene hadde kontakt med i tidlig ungdom. Etter det forsøkte jeg å gå opp løypa som førte Ayan og Laila inn i radikal islam, for å prøve å forstå hva det var som inspirerte de to søstrene til å reiste til Syria» (Seierstad, 2016, s. 474). Dette sitatet er hentet fra Seierstads etterord «Slik ble boken til». Her skriver hun ut fra en jeg-forteller, og hun fremstiller dermed også seg selv i teksten. Anna Jungstrand viser til begrepet om *ærlighetens retorikk*. Hun skriver: «Jeg-fortelleren viser en svak side som knyttes til sympati og empati. Dette [...] er med på å styrke troverdigheten av fortellingen» (Bech-Karlsen, 2014, s. 41).

På den ene siden kan man si at lite selvframstilling av forfatteren er med på å styrke troverdigheten. Dette skyldes at leseren får ett inntrykk av at Seierstad kun opptrer som formidler i den fortellende delen, og at hun dermed ikke har en påvirkende funksjon på handlingen. På den andre siden kan man si at lite selvframstilling av forfatteren er med på å svekke historiens troverdighet, da man får en følelse av at Seierstad ikke alltid stiller med åpne og ærlige kort, fordi man ikke til et hvert tidspunkt vet hvor informasjonen kommer fra. På den ene siden kan man si at Seierstad fremstår mer troverdig i de to kapitlene hvor det blir brukt en jeg-forteller, da hun forklarer hvor informasjonen og kildene kommer fra. Bruken av jeg-forteller bidrar til en nærmere relasjon mellom leser og forfatter, og det skapes derfor også en form for troverdighet. På den andre siden, kan man si at troverdigheten blir svekket, da historien får et personlig preg av Seierstad når deler av boken blir skrevet med en jeg-forteller.

Det at Seierstad viser tegn på refleksjon og usikkerhet er med på å påvirke historiens troverdighet. Hun viser usikkerhet når hun blant annet skriver: «prøve å forstå» (Seierstad, 2016, s. 474). Her viser hun altså til at hun ikke er helt sikker på hva som er årsaken til at

jentene reiste, men at det er det hun har prøvd å forstå i utarbeidelsen av boken. Bech-Karlsen skriver: "For dokumentarforfatterne er det et litterært poeng å være åpen om den usikkerhet som hefter ved materialet og framstillingen. Den svenske litteraturviteren Anna Jungstrand knytter dette til behovet for å bygge opp troverdigheten" (Bech-Karlsen, 2014, s. 41). Forfatteren viser en form for usikkerhet når hun viser til bokens negative sider. På den ene siden er refleksjon og usikkerhet med på å styrke historiens troverdighet, da leseren får en følelse av at forfatteren er ærlig. På den andre siden kan det føre til at leseren blir mer kritisk til hva som er sant og ikke i boken.

4.4. Anakroniens retoriske funksjon

Måten å fremstille hendelsene i forhold til hverandre spiller en stor rolle i henhold til de litterære grepene Seierstad tar i forhold til historiens troverdighet. Historien som Seierstad formidler er ikke kronologisk fremstilt, da den er satt sammen av analepser og prolepser. Det kan derfor være vanskelig å holde følge med hendelsesforløpet, da boken er satt sammen av ulike deler som til sammen utgjør en helhet. Seierstad starter boken med å fortelle kort og presist hva som faktisk har skjedd. Jentene har reist til Syria for å underlegge seg IS. Seierstad gjengir blant annet en mail fra søstrene til faren: «Vi har nå dratt og er snart fremme in shaa ALLAH» (Seierstad, 2016, s. 21). Deretter kommer det en mer utfyllende del hvor Seierstad beskriver situasjonen nærmere. Her skriver hun blant annet om hvorfor- og hvordan de har reist. Denne delen er bygd opp av tilbakeblikk hvor det blir sett tilbake på situasjonen før jentene faktisk reiste. Seierstad skriver: «En gang Sara skulle se etter noe i fotoalbumet, så hun at flere bilder var revet ut. Noen var helt borte, på andre var hoder og kropper klippet vekk» (Seierstad, 2016, s. 43). Man kan si at hele historien er satt sammen av ulike hendelser som man må sette sammen til en helhet. Anakronien er med på å skape en forvirrende funksjon på grunn av disse delene. Samtidig kan man si at tanken bak anakronien er å skaffe tidlig interesse ved å starte boken med å vise kort til hva som faktisk har skjedd. Når Seierstad presenterer utfallet av historien i starten av teksten, og ikke i slutten, bidrar det til å fange leserens oppmerksomhet i større grad. Det får leseren tidlig til å bli interesserte i hva som forårsaket jentenes valg om å reise. Man kan derfor si at Seierstad tar ulike grep ved kronologien både for å forsterke-, og for å sette et ekstra fokus på budskapet. Hva som har skjedd blir presentert i starten av boken, men man må lese videre for å utforske budskapet.

Historiens anakroni er med på å påvirke handlingens troverdighet. De fire kapitlene i del 1, er relativt kronologiske, da kapitlene er satt sammen i den rekkefølgen hendelsesforløpet utspilte seg. Del 1 skildrer historien om når jentene reiser, når familien finner ut at de har reist, og om når Sadiq tar seg inn i Syria for å lete etter jentene. Del 2 bryter i større grad med kronologien i forhold til det løpet som var satt av del 1. Det første kapitlet i denne delen starter med å skildre jentenes ungdomstid på ungdomsskolen. Allerede her får man altså et tilbakeblikk på historien, da det siste kapitlet i del 1 handlet om Sadiq som var i Syria for å prøve å finne jentene. De resterende kapitlene i del 2 fokuserer på hvert selvstendig emne. Samtidig tar alle disse kapitlene for seg jentenes liv i Norge. Dette er blant annet emner om jentenes tid på ungdomsskolen, jentenes tid på videregående, ulike regler innen Islam og jentenes radikale holdninger til klær. Disse emnene er kronologisk framstilt, da de blir presentert relativt systematisk i forhold når de ulike hendelsene oppstod. Det at de ulike kapitlene innen hver del er kronologiske, gjør at historien til dels ikke virker sammenhengende, da det blir skapt en følelse av systematisk oppramsing. Dette påvirker også historiens troverdighet, da man som leser får et inntrykk av at både forfatteren og de ulike kildene virker lite usikre og dermed svært trygge i sin sak. anakronien er også med på å skape en følelse av at søstrenes liv blir mer og mer radikalt for hvert kapittel man leser.

I forhold til retorikkens *dispositio* kan man si at kapitlene i hver del er relativt kronologiske, Det er derimot de overordnede delene som bryter med kronologien. Dette påvirker leseren til å komme tettere på situasjonen, da hvert kapittel i del 2 tar for seg ulike perioder av jentenes liv. Leseren får en nærmere relasjon med personenes tanker og følelser. Bruddet på kronologien gjør at leseren skaffer seg informasjon om historien på en annen måte, da man får ta del i flere ulike hendelser på en gang. På den ene siden, kan man si at anakronien bidrar til at historien virker mangfoldig. På den andre siden, skaper anakronien et forvirrende hendelsesforløp som skyldes analepser og prolepser. Dette hendelsesforløpet bidrar derimot til en dypere forståelse for familiens fortvilelse og desperasjon, da det er mye som skjer på en gang. Man kan derfor at det blir skapt et realistisk bilde av historien som formidles, og anakronien gjenspeiler familiens fortvilte situasjon på en bra måte.

Framstillingen av historien inneholder lite refleksjon, og dette har en påvirkning på troverdigheten. Seierstad reflekterer ikke rundt de kildene hun bruker, og hun virker heller ikke usikker på handlingen slik kildene fremlegger den. Det kan derfor virke som om

Seierstad kun opptrer som formidler når hun ikke virker kritisk til den informasjonen hun fremlegger. Selv om forfatteren selv ikke virker usikker i sin fremstilling av historien, kan likevel bruddene på kronologien være et tegn på usikkerhet. Det at forfatteren uttrykker en form for usikkerhet ved hjelp av anakronien, er med på å styrke troverdigheten av historien. Da får leseren en følelse av at forfatteren er åpen og ærlig, og det skapes dermed transparens.

4.5. De tekniske overtalelsesmidlenes funksjon

Historien om søstrene som Åsne Seierstad fremstiller, er satt sammen av ulike elementer som spiller på mottakerens følelser og som dermed er med på å overtale leseren til å tro på det hun skriver. Forfatteren aktiverer leserens følelser når hun beskriver jentenes desperate foreldre i det de får vite at jentene har reist. Seierstad skriver: «'[...] Allah, hjelp meg!' Ropte Sara og deiset i gulvet. Sadiq ville hjelpe henne opp, men dumpet i stedet selv ned. Han ble sittende med armene rundt kona og rugget henne» (Seierstad, 2016, s. 22). Sitatet er knyttet til patos, da det aktiverer mottakerens følelser. Dette bidrar igjen til at leseren skaffer seg sympati. Det blir også lettere for leseren å sette seg inn i boken når man føler sympati med noen. Seierstad spiller også på mottakerens følelser når det blir stilt åpne spørsmål. Hun skriver: «Gikk hun på feil steder, likte de ikke hudfargen hennes, hodesjalet, den tildekkende kroppen?» (Seierstad, 2016, s. 47). Spørsmålene aktiverer leserens tanker da de spiller på empati og sympati.

Seierstad gjør også ulike retoriske grep når det gjelder formidlingen av historien i forhold til etos. Etos handler om avsenderes troverdighet, og det er med på å påvirke troverdigheten av historien. Jeg har tidligere nevnt noe om den innledende etosen som skapes gjennom forfatterens bakgrunn. Siden *To søstre* er basert på en sann historie, og siden søstrene selv ikke har vært med på å utforme boken, er det derfor relevant å si noe om det er etisk forsvarlig å skildre søstrenes liv uten at de har gitt samtykke til dette. Seierstad stiller seg selv det samme spørsmålet i hennes etterord «Slik ble boken til». Hun skriver: «Er det etisk forsvarlig å gå såpass tett på to jenter som selv ikke har gitt samtykke? Mitt svar er ja. En hel verden prøver å forstå hva som er årsakene til radikaleringen blant muslimsk ungdom» (Seierstad, 2016, s. 477). Seierstad begrunner altså det etiske dilemmaet med at det er viktig å få frem bakgrunnen for slike radikaleringstilfeller. Det at Seierstad i det hele tatt velger å forklare seg i etterordet, er med på å styrke etosappellen, da leseren i større grad får en forståelse for hvorfor hun har valgt å skildre jentenes liv uten samtykke. Hun ønsker å få frem et viktig

budskap med publiseringen av boken, samtidig som hun ønsker å sette et problem under debatt.

Jeg har tidligere nevnt at boken blant annet består av ulike meldinger og mailutdrag som har blitt tatt med i boken. Den første mailen som blir gjengitt, ble sendt av jentene til deres foreldrene da de var på vei ut av Norge til Syria. Mailen starter slik: «Fred, Guds nåde og velsignelse være med dere, mamma og pappa [...]. Vi elsker dere så høyt og dere har gitt oss alt i livet. Vi er evig takknemlig for alt» (Seierstad, 2016, s. 20). Det blir også gjengitt ulike samtaler. Det blir blant annet gjengitt en samtale mellom flere av vennene fra klassen til Laila etter at de fant ut at Laila og Ayan hadde reist. Seierstad skriver blant annet:

«Alexander: Laila.....

Sofie: FYFADERDETTEERILLE

Emilie: Nei er det Laila?» (Seierstad, 2016, s. 50)

I de ulike mailene og meldingene som blir gjengitt, blir også skriften endret. Både jentene og vennene fra klassen bruker også en mer muntlig form i deres skrivemåte, og det blir brukt ulike symboler i meldingene. Det blir blant annet brukt både smilefjes og hjerter, og det blir brukt ord som *Eyy*, *kiiiiin*, *ass* og *yo* (Seierstad, 2016, s. 93). Den muntligheten som de ulike mailene og meldingene fremmer, er med på å påvirke historiens troverdighet, da leseren får en følelse av at meldingene er gjengitt slik de også har blitt skrevet i virkeligheten. Dette er med på å styrke bokens logosappell, fordi man får inntrykk av at Seierstad ikke har vært med på å påvirke innholdet i disse meldingene og mailene.

Man kan gjerne snakke om logos når man ønsker å finne ut hva som blir framstilt som troverdig og ikke. Logos handler i utgangspunktet om argumentasjon. Seierstad gir flere faktaopplysninger i boken i forhold til fakta om Islam og Syria, og hun bruker disse faktaopplysningene for å styrke troverdigheten av historien. Dette har likevel ingenting med min analyse om troverdigheten av søstrenes historie å gjøre. Seierstad tar derimot andre retoriske grep som er knyttet opp mot logosappellen. Hun skriver: «Politiets operasjonssentral loggførte oppringningen til klokken 21.54. Innringeren hadde ‘mottatt mail fra to døtre hvor de opplyser å ha dratt til Syria for å delta i Jihad’» (Seierstad, 2016, s. 22). Faktaopplysninger styrker historiens troverdighet, fordi da vet leseren at den enkelte opplysningen er sjekket opp

mot andre kilder. I Seierstads avsluttende kapittel «Slik ble boken til», skriver hun: «Jeg har fått tilgang til politikammerets logg fra de første dagene [...]» (Seierstad, 2016, s. 477).

Seierstad fremstilling av boken er basert på kunnskap, og lesere får dermed en følelse av at forfatteren er etterrettelig. Hun understreker at faktaopplysningene er ekte, og hun bruker disse opplysningene til å øke troverdigheten i hennes argumentasjon.

4.6. Detaljerte skildringer og beskrivelser i boken

Aristoteles skiller gjerne mellom det naturlige og det tilgjorte. Det naturlige handler om at fremstillingen av fortellingen skal være så naturlig knyttet opp til troverdigheten som overhodet mulig. Det tilgjorte derimot, dreier seg om at en sak eller en historie blir «pyntet på», og dermed ofte fremstilles mer overfladisk enn den faktiske og virkelige handlingen (Vestrheim, 2018). På grunn av alle de detaljerte beskrivelsene som blir brukt i boken, kan språket i *To søstre* til tider oppleves som «pyntet på». De ulike beskrivelsene i boken bidrar derfor til at boken får en form for littaritet, fordi alle skildringene og beskrivelsene påvirker historien ved at den ikke alltid høres like realistisk ut (Bech-Karlsen, 2014, s. 37).

Den store bruken av skildringer og detaljerte beskrivelser av ulike hendelser og situasjoner er ett av elementene som spesielt utmerker seg i Åsne Seierstads *To søstre*. Dialoger blir gjengitt, og handlinger blir detaljert beskrevet. Seierstad skriver blant annet: «Denne oktobermorgenen hadde Leila klatrer ned fra overkøyen tidligere enn hun pleide. Hun kledde seg i en fotsid kjole og gikk inn til moren på kjøkkenet, som lå vegg-i-vegg med jentenes rom» (Seierstad, 2016, s. 12). Åsne Seierstads fremstilling av søstrenes historie bygger altså på såpass mange detaljer at man blir usikker på hvem sine beskrivelser dette er. Man får altså en mistanke om at Seierstad har diktet opp noe hun egentlig ikke vet noe om. Seierstad legger vekt på å gjøre fremstillingen levende gjennom at leseren får en følelse av å være en del av historien. Den retoriske ressursen i disse detaljerte beskrivelsene er altså at leseren kan se situasjonen bedre for seg, og dermed bli engasjerte. Den retoriske svakheten, er gjerne at man blir mistenksom på hvor disse detaljene faktisk kommer fra.

Den store bruken av beskrivelser og skildringer, får leseren til å stille spørsmål til selve sjangeren av boken. Hvordan husker kildene alle beskrivelsene, og er det en mulighet for at de kan ha glemt noe, eller lagt til noe? Man blir altså kritisk til historiens troverdighet når

historien er satt sammen av en stor bruk av skildringer. Likevel kan man si at det finnes ett skille mellom retorikk i sakprosa og retorikk i taler. Forskjellen her er gjerne at man kan dra ting litt lenger ut enn i en tale som må være mer presis og kort for å få frem budskapet. I følge Vestrheim har «detaljer [...] en funksjon hvis de bidrar til klarhet og troverdighet, [...]; hvis ikke er de overflødige» (Vestrheim, 2018, s. 162). De detaljerte beskrivelsene har absolutt en funksjon i form av at leseren får en annen type form for innlevelse. Man føler at man i større grad lever i historien på en annen måte enn hvis boken hadde bestått av lite- eller ingen skildringer og detaljerte beskrivelser. Likevel finnes en grense på hvor mye detaljer som er greit å ha med, uten at det hele skal føles overveldende og svekkende på troverdigheten. Det stilles derfor spørsmål til hvordan det i heile tatt er mulig for kildene å huske tilbake på alle disse beskrivelsene, samtidig som at historiens handling også skal bli gjengitt slik situasjonen faktisk var.

4.7. Skildringer av farens følelser

Handlingen i *To søstre* er i stor grad bygget opp av følelser som skildres. Faren til jentene, Sadiq, blir regnet som bokens viktigste kilde da det er han som står for mesteparten av historiens handling som Seierstad fremstiller i boken. Sadiqs følelsesliv blir detaljert skildret i boken, og det kan derfor være relevant å ta frem Thuréns begrep om *indre virkelighet*, da forfatteren i stor grad skildrer personenes følelser ut fra deres indre følelser. Seierstad skriver: «Blodet forsvant fra hodet. Det svartnet. Han tømtes for kraft» (Seierstad, 2016, s. 21). Det blir brukt sterke ord i beskrivelsen av Sadiqs følelser. De beskrivende ordene påvirker også leserens følelser, da flere av ordene får en kraftig verdiladd betydning i setningen. Man kan altså si at det skapes en slags overdrivelse ved hjelp av disse ordene, og dette er et eksempel på hvor Seierstad tar i bruk det retoriske begrepet *enargeia*. Man kan i denne sammenheng trekke paralleller mellom *enargeia* og Sadiqs følelser som blir skildret. På den ene siden, kan man si at dette styrker tekstens etos og patos, fordi følelsene blir såpass kraftig beskrevet. Dette bidrar til at leseren skaffer seg empati og sympati i større grad. Når leserens følelser blir aktivert, har man også lettere for å tro på det som blir skrevet om. Beskrivelsene av Sadiqs følelser bidrar også til å skape et realistisk bilde av hvordan hendelsen ble oppfattet. På den andre siden, kan man derimot si at historiens troverdighet blir svekket når forfatteren tar i bruk *enargeia* når hun skal skildre personers følelser. Dette skyldes at det er et stilistisk grep Seierstad tar i bruk for å styrke patosappellen. På den måten kan man si at Seierstad også viser

en slags subjektivitet i historien, da hun er med på påvirke handlingen ved at hun påvirker språket som blir brukt i *To søstre* (Høyenes, 2017). Det at Seierstad tar i bruk *enargeia*, påvirker også leserens oppfattelse av troverdigheten av historien, da man som leser ikke ønsker å få en følelse av at historien er overdrevet på noen som helst måte.

4.7.1. Talefiguren *exclamatio* og metaforens funksjon på skildring av følelser

I forhold til skildringer av Sadiqs følelser, tar forfatteren noen litterære grep i hennes forsøk på å styrke troverdigheten gjennom å appellere til leserens følelser. Det blir både brukt *exclamatio* og ulike metaforer. Seierstad skriver: «Og det som smertet mest: *Vi har planlagt og tenkt gjennom dette i snart et HELT år*. Den natten sov ikke Sadiq. Himmelen var ramlet ned» (Seierstad, 2016, s. 30). Sitatet appellerer til leserens følelser ved å vise til Sadiqs følelsesliv ved at alt faller sammen. Seierstad bruker altså ulike retoriske virkemidler i sin framstilling av historien, og i eksempelet ovenfor finner vi et eksempel på bruk av virkemiddelet *metafor*. «Himmelen var ramlet ned» er ikke en direkte beskrivelse av hendelsen, men det står for en annen betydning som gir en funksjon på leseren. Seierstad skriver også: «[...] sjelen var fremdeles i Somaliland. Nå var den revnet» (Seierstad, 2016, s.47). Denne metaforen setter fokus på Saras følelser, og sjelen som var revnet viser til hvor lei seg hun faktisk er. Seierstad bruker også sterke verdiladde ord i hennes metaforer: «Så mange knuste drømmer» (Seierstad, 2016, s. 84). «Knuste drømmer» kan altså assosieres med noen som er sterkt såret følelsesmessig. Når forfatteren har klart å påvirke mottakerens følelser, blir leseren også mer mottakelig og oppmerksomme på det viktige budskapet som skildres. I følge Svennevig er det vanlig å bruke metaforer når virkeligheten blir for vanskelig å beskrive (Svennevig, 2020, s. 200). I forhold til retoriske virkemidler som blir brukt i boken, kan man si at Seierstad har en påvirkning på framstilling av historien, og metaforen ovenfor er et eksempel på dette, da dette er Seierstads metafor som hun har utformet gjennom hennes skrivemåte.

Den retoriske talefiguren *exclamatio* som blir beskrevet av Vestrheim, blir mye brukt i *To søstre*. Vestrheim skriver: «Disse er ikke umiddelbare uttrykk for en virkelig affekt, men midler til å omforme språket slik at det gir inntrykk av affekt hos taleren, noe som også er egnet til å vekke følelser hos publikum. En enkel talefigur er *exclamatio*, der det som ellers ville ha vært en fullstendig setning forandres til et utrop» (Vestrheim, 2018, s. 215). Disse uttrykkene har altså en hensikt i å vekke følelser hos leseren og dermed styrke patosappellen.

Samtidig som at etosappellen også vil bli styrket ved å skape troverdighet i form av stilistiske grep som forfatteren tar (Vestrheim, 2018, s. 215). Seierstad skriver for eksempel: «Det var håpløst. Håpløst. Håpløst», «Hold deg unna meg» og «[...] *finn dem!*» (Seierstad, 2016, s. 83 ; Seierstad, 2016, s. 56 ; Seierstad, 2016, s. 63). Seierstad bruker altså både *exclamatio* og gjentakelser for å formidle de sterke følelsene som familien til søstrenes sitter med. Denne skrivemåten gjør at leseren får en annen tilknytning til saken når det blir slike korte og presise utsagn. Samtidig bidrar denne formidlingsbruken til en ny form for virkelighetsforståelse da slike direkte og muntlige utsagn høres mer realistiske ut. Man får altså ett inntrykk av at historien kommer fra kildene selv, og ikke Seierstad, og det skapes derfor en form for levendegjøring når forfatteren bruker *exclamatio*. De direkte uttrykkene som *exclamatio* skaper, er med på å uttrykke familiens desperasjon bedre, og det får leseren til å føle med familien.

5. Drøfting og konklusjon

I denne oppgaven har jeg gjennomført en retorisk analyse av troverdigheten i framstillingen av søstrenes radikaliseringsprosess i Åsne Seierstads *To søstre*. Jeg ønsket å utforske de retoriske grepene Seierstad har tatt i bruk i forhold til historiens troverdighet. Når man skal vurdere troverdigheten av historie, er det viktig å huske på at det alltid finnes et formål bak en sakprosatext. Dette formålet kan være i form av at forfatteren ønsker å formidle et viktig budskap eller en beskjed, sette en sak under debatt eller om man ønsker å påvirke leseren til å tenke annerledes. Forfatterens mål vil alltid være å påvirke leseren på en eller annen måte. Derfor er det viktig at leseren stiller seg kritisk til troverdigheten av det som skrives om.

Seierstads innledende etos kan for noen lesere oppleves som svekket, og flere vil derfor stille seg kritisk til boken allerede før man starter lesingen. Dette skyldes kritikken hun har fått etter hennes utgivelse av *Bokhandleren i Kabul*. Det er derfor viktig at Seierstad spiller på andre retoriske appellformer for å styrke troverdigheten.

Seierstads *To søstre* bygger i stor grad på det tekniske overtalelsesmiddelet *patos*. *Patos* blir brukt for å appellere til leseren og dermed bygge opp historiens troverdighet. Forfatteren tar i bruk ulike retoriske figurer for å styrke *patos*appellen. Hun bruker blant annet overdrivelse og verdiladde ord for å beskrive ulike hendelser og skildre personers følelser. Det blir også brukt

exclamatio og ulike metaforer for å skape et mer levende inntrykk av de beskrivende hendelsene. Bruken av retoriske virkemidler, er på den ene siden med på å styrke historiens troverdighet, da virkemidlene bidrar til å fremme et bevisst levendegjørende bilde av virkeligheten. Dette bidrar til å aktivere leseren til å bli sympatiske og empatiske. På den andre siden, kan man si at bruken av disse virkemidlene, gjør at historien får et mer subjektivt- og personlig preg (Svennevig, 2020, s. 268). Subjektiviteten skapes gjennom at historien implisitt vil få et personlig preg av Seierstad, da det er hun som i hovedsak står bak framstillingen av historien og utformingen av virkemidlene (Svennevig, 2020, s. 64).

Historiens troverdighet kan for noen lesere oppleves som enda mer svekket når Seierstad i stor grad bruker en skjult, aural forteller. Bruken av denne fortellermåten gjør at det oppstår en tvil om hva som er sant og ikke. Likevel kan man si at de to kapitlene "Fra forfatteren" og "Slik ble boken til" er med på å styrke historiens troverdighet, da disse kapitlene blir skrevet ut ifra en jeg-person. Leseren får dermed ta del i forfatterens subjektive tanker. Her blir det også i større grad skapt mer transparens, da Seierstad skriver ut ifra en subjektiv fortellermåte. Økt transparens bidrar til å styrke troverdigheten. Det kan det være relevant for forfatteren å vise leseren hvor den hentede informasjonen kommer fra (Bech-Karlsen, 2014, s. 140). Seierstad styrker historiens troverdighet, gjennom at hun viser for hvor kildene og informasjonen kommer fra i de to kapitlene som blir skrevet med en jeg-forteller. Det at historien får et eksplisitt preg av transparens, gjør at leseren får en følelse av at forfatteren stiller med åpne og ærlige kort.

Historien om søstrene blir som sagt skrevet ut ifra en aural forteller. Her finner man også betydelig mindre transparens, da det er vanskelig å skape usikkerhet i form av refleksivitet når det blir brukt en aural-forteller. På den ene siden, kan man si at Seierstad fremstilling av historien fremstår som objektiv på grunn av den aural og utenforstående fortellervinkelen. På den andre siden derimot, kan man si at det vil være umulig for forfatteren å fremme en objektiv framstilling av historien om søstrene, da den som observerer alltid vil ha en påvirkning på det som skjer. I følge Svennevig vil en tolkning av det man hører alltid være koblet sammen med tolkerens subjektive tanker, følelser, holdninger og kunnskaper (Svennevig, 2020, s. 73). Historiens preg av subjektivitet, oppstår fordi de ulike intervjuene med kildene, som Seierstad har hentet informasjonen sin fra, er plassert inn i en gitt kontekst,

samtidig som at Seierstads tolkning av kildenes intervju vil være preget av Seierstads subjektive holdninger. På denne måten vil historien heller aldri kunne ha et objektivt utgangspunkt, og man kan derfor si at historiens troverdighet svekkes på grunn av subjektiviteten som fremkalles av forfatteren.

Etter å ha gjennomført en retorisk analyse av troverdigheten i Åsne Seierstads *To søstre*, kan jeg konkludere med at det er ulike faktorer som både styrker og svekker troverdigheten. Alt i alt, kan man si at de ulike retoriske grepene forfatteren tar, har en helhetlig funksjon på boken. Disse grepene kan altså både ha en funksjon på boken, samtidig som at de både kan være med på å svekke eller styrke troverdigheten.

6. Litteraturliste

- Bech-Karlsen, J. (2014). *Den nye litterære bølgen: Litteraritet og transparens i norske dokumentarbøker 2006-2013*). Cappelen Damm AS.
- Engvik, I. V. (2020, 1. desember). *Reagerer på Seierstads To søstre*. Kulturplot. Hentet 28. februar 2022 fra <https://kulturplot.no/bok/2020/reagerer-pa-seierstads-to-sostre>
- Greelane, (2019). *Et retorisk uttrykk for en kraftig beskrivelse: Enargeia*. Hentet 07. april 2022 fra <https://www.greelane.com/nb/humaniora/engelsk/enargia-description-term-1690648/>
- Grue, J. (2018). *Elocutio*. Store norske leksikon. Hentet 15. mars 2022 fra https://snl.no/elocutio_-_retorikk
- Grønmo, S. (2020). *Deltakende observasjon*. Store norske leksikon. Hentet 30. mars 2022 fra https://snl.no/deltakende_observasjon
- Hoem, K. (2016, 21. oktober). *Bokhandleren versjon 2.0*. [Anmeldelse av boka *To søstre*, av S. Åsne]. NRK. Hentet 28. februar 2022 fra https://www.nrk.no/kultur/anmeldelse-av-to-sostre_-av-asne-seierstad-1.13188346
- Høyenes, M. (2017). *Å gå opp grenser: En undersøkelse av gyldigheten til Jo Bech-Karlsens kriterier for dokumentarlitteratur på bakgrunn av analyse av En fremmed ved mitt bord og To søstre*. [Masteroppgave, Universitetet i Oslo]. Duo. Hentet 07. april 2022 fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/58053/master-mlh.pdf?sequence=1>
- Hovdenakk, S. (2016, 20. oktober). *Bokanmeldelse: Åsne Seierstad «To søstre»*. [Anmeldelse av boka *To søstre*, av S. Åsne]. VG. Hentet 28. februar 2022 fra <https://www.vg.no/rampelys/bok/i/ejLG1/bokanmeldelse-aasne-seierstad-to-soestre>

Johansen, A. (2002). *Talerens troverdighet: Tekniske og kulturelle betingelser for politisk retorikk*. Universitetsforlaget.

Svennevig, J. (2020). *Språklig samhandling*. Cappelen Damm Akademisk.

Seierstad, Å. (2016). *To søstre*. Kagge Forlag AS.

Transparens. (2021, 8. november). *I Store norske leksikon*. Hentet 28. februar 2022 fra

<https://snl.no/transparent>

Vestrheim, G. (2018). *Klassisk retorikk*. Dreyers Forlag Oslo.

Åsne Seierstad. (2022, 6. april). *I Wikipedia*. Hentet 08. mai 2022 fra

https://no.wikipedia.org/wiki/%C3%85sne_Seierstad